

۱۹
رب زدنی علما

این سخن عشق است نئی از شاعر است
کئی خسان دانند این اشعار ها
(آشکار) ۲

مثنوی
تار نامہ

مرتب
قاضی علی اکبر درازی

چپائیند

سچل سر مست کو آپریتو ائکبسی لمیتید

خیر پور

۵۰۰ هزار

اپریل ۱۹۶۳

دفع اول

ہدیہ پنجاہ پیسا

حق واسطاً قائم

مارا نصیب است عشق و مستی
اے زاهد با تو باری، مستی

(آشکار)

مثنوی

تارنامہ

تصنیف شدہ

سراج الشعراء شاہنشاہِ عشق منصورِ آخرِ زمان شاعرِ ہفت زبان

حضرت سچل مست

پيش لفظ

سرتاج اشعرا شاهنشاھ عشق، منصور آخري زمان، شاعر هفت زبان حضرت پچل

سرمست، روزنالت پنهنجي ڪلام الهي الهام ميهڙي طرح تمثيلي نوعيت تاري

حقيقت ڏيکاري آهي. اهڙي طرح ڪوبه شاعر ڏيکاري نٿو سگهي. هن قادم العلام

شاعري هر هڪ مثنوي ادبي شاهڪار آهي. هن جو وجود مسعود سندن لاءِ باعث فخر ۽

نار آهي مگر خلق جي بي توحي ڏسي هن پنهنجي ديوان آشڪار ۾ فرمايو آهي ته:-

«طالب کي نيت ڪه آيد سولي ما! تاز باغ عشق گيرد بولي ما!

معنى: ۱. اهڙو طالب ڪونهي جو منڍا نهن اچي ۽ پنهنجي عشق جي باغ جي خوشبو وٺي.

خلق جي جهالت ڏسي هن پي هنڌ ديوان آشڪار ۾ فرمايو آهي ته:-

۲. ايس حقيقت ترا اثر نڪند! چونک مري تورا کن بديش!

معنى: ۱. هي حقيقت توڙي اثر نه ڪندي ڇاڪاڻ ته تون جهنگلي ماڻهون آهين

۳. ايس سخن عشق است ۽ نئي از شاعرست ڪي خسان دانند ۽ ايس اشار ۽

معنى: ۱. هي سخن عشق جو آهي شاعري نه آهي. مگر چئن کي ڪهڙي ڄاڻ پوندي؟

هن اقليم سخن جي تاجدار شاعر جو مٿيون شعر اڳوڪي داس ڪوالتقي ادیب صاحب جي

پاڪستان جي پڌرنگوئي آهي جن جو تازو ڪتاب سونهار وسيل ۾ ڪنهن

صاحب گوهر افشاني ڏيکاري لکڻ فرمايو آهي ته "شاھ اڳين ۽ پوين شاعرن جاتالا
پالڻ ڳم ڪري ڇڏيا..... گویا پيا شاعر سندس اڳيان سج جي مقابلي ۾ چوان ۽ آھن"

جھنگلي ۽ چٽ لفظ اهڙن اديب صاحبن ڏانهن منسوب ٿيل آهن۔ هن جا هل

سندس پارسي شعر نه پڙهيو آهي ورنه اهي اهمقانه الفاظ استعمال نه ڪري ها۔

هن لاءِ ڊاڪٽر صاحب آف انفارميشن حيدرآباد ڏانهن اعتراض نامه

موڪليو ويو آهي جنهن پبلڪ جي پيسن تي هن رند عاشق جي توهين ڪرائي آهي۔

امسوس! صدا امسوس!!

سارن ۽ وٽيا ڀرا هئا وڪو به شاعر ڪونهي جنهن ستن ٻولين ۾ وزن لکي

ڪان مٿي شعر چيو هجي۔ جنهن ڪري کيس سرتاج الشعرا سڏبي ته انصاف

ڪان بعد نه ٿيندو۔

هي مثنوي تار نامه هن سلسلہ جو پنجون نمبر ڪتاب آهي۔ باقي ڪتاب

مثنوي وصلت نامه، سهبر نامه، راز نامه ۽ مجبوطيل موقع ملڻ تي شائع ڪيا

ويندا۔

نئي عشق دي عاشق جاسٽن
ڪل ڪيمي ڪمپنٽان
(سرمست)

انفقير۔ قاضي علي اڪبر رازي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مثنوی

تَارَنَامَهُ

- ۱- استانی دیگری بشنوز من!
- ۲- یار گوید باز گوازش مثنوی
- ۳- خود اشارت می کند خود را بگو
- ۴- مانعی گویم گویا او بود!
- ۵- چون شبی فرستم سو میخانه
- ۶- خوش ستاری بود اندر دست او
- ۷- متیش بگرفت هم رقصاں شد
- ۸- آں همه میخانه در گردش قتاد
- ۹- در کنار خویش بگرفته چپناں
- ۱۰- جاں دل را بچنین مستی بدار
- از شنیدن موگرد و جباں و تن
- چند ابیات ز سر مثنوی
- پس ز گفتن ترا و کاهل مشوا!
- مانعی جویم جویا او بود!
- اندر آن دیدم یکی دیوانه
- تا با آوازش همی شدمست او
- در مکنان بخودی بچپاں شد
- هائے بی کرده بآواز و کشاد
- محو گشته آں دمی این جهم و جباں
- از سر دنیا و دیس سستی بدار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مثنوي تارنامہ سنڌي ترجمہ

- ۱۔ هينئر مان اوهان کي پورو استادن ٻڌا يا ٿو۔ جنهن جي ٻڌڻ سان جان ۽ تن معوي ويندو۔
- ۲۔ يا سار ٿو فرمائي ته وري هي ڪا مثنوي ٻڌاءِ۔ ۽ منهنجي رانجهن جا ڪي بيت سڻاءِ۔
- ۳۔ پاڻ ئي اشارو ٿو ڏئي ۽ پاڻ ئي ٿو فرمائي۔ ته منهنجي مخلوق کي منهنجن رانجهن ٻڌائڻ ۽ سمجهڻ ۾ ڪو
- ۴۔ مان ٿو چوان پر هونئن ٿا پاڻ ٿو چوي۔ مان ٿو ڳوڻيان پر هو ڳوڻهن ٿا پاڻ ٿو ڳوڻهي ٿا
- ۵۔ هڪڙي رات مان منهنجي طرف ڏسڻ لڳو۔ ڇاڪاڻ ته مان مستانوريسل ڏٺو!
- ۶۔ هن جي هٿ ۾ هڪ سُني ستار هئي۔ جنهن جي آواز مون کي به مستانوريسل ٿي چڻيو
- ۷۔ هو مٿي ٿي نچي رهيو هو۔ هو بي خودي جي مڪان ۾ بي جان ٿي ويو هو
- ۸۔ انهي ڪري منهنجي ٿر ٿو مڃي ويو۔ هو هاءِ هاءِ ڪري ٻانهون مٿي ڪري ڳڻ ڌاڻن ٿو
- ۹۔ هن مون کي پنهنجي پاڪ ۾ اهڙو ڀڳڙيو۔ جو منهنجو جسم به جان يڪدم معوي ويا۔
- ۱۰۔ منهنجي دل به جان کي اهڙي ته مٿي ڏي ٿي جو دين ۽ ايمان کان منهنجي دل سستي ٿي ويئي۔

- ۱۱- می زده انگشت خود را بر ستار
 ۱۲- خاک مالیدم بر رخ عمامه رفت
 ۱۳- پس صدرا در حالت آورد مرا
 ۱۴- بعد مدت چونک در پیش آمدم
 ۱۵- بیم در آنجا حال پرسیدم ز تار
 ۱۶- این چنین در داز کجا آورده
 ۱۷- ای صدائی تو مرا بی خود کند
 ۱۸- می دهمتی بهمین آواز تو!
 ۱۹- گاه آواز تو در رقص آورد
 ۲۰- گاه گر بایم ندائی تو مرا!
 ۲۱- در همه مجلس دهمی دیوانگی
 ۲۲- می فرزاید در غم اندر دلم
 ۲۳- با تو افتاده است بی کار ما
 ۲۴- هر خیال غمیر را آواز تو!
 ۲۵- می کشی ما را ز تنگ نامم هم
- آن صدای کرد ما را بے قرار
 شد گریبان چاک چاک جانمست
 یک دمی از هوش او برد مرا
 باز دیگر بار در هوش آمدم
 می کنی فرزانه را دیوانه وار
 یا مگر ز انگشت زخمی خورده
 موج صدمه ج اندر دل نه ند
 کس نمی یابد رموز راز تو
 گاه سویی لامکان ما را برد
 گه کند دیوانی صدائی تو مرا
 دوری سازی ز ما فرزانگی
 سرشکسته می شود این بیا قلم
 تا تو می باشی بهر جایار ما!
 می براندازد دلم آغاز تو
 چوں بنوشانی ز باد جامم هم

- ۱۱۔ هن پنهنجي آگرستار تي ٿي هلائي ۔ انهي آواز مون کي بي تراسي ڪيو۔
- ۱۲۔ مان پنهنجي منهن تي مٽي مڪي ۽ منهنجي دستار ڪري پئي۔ منهنجا ڪپڙا ٽڪرا ٽڪرائي ويا۔
- ۱۳۔ انهي آواز مون کي اهڙي حالت ۾ آندو۔ جو ڪدم منهنجو هوش هليو ويو۔
- ۱۴۔ گهڻي وقت کان پوءِ مان هوش ۾ آيم۔ مگر وري پورو فوٽ مان جوش ۽ مٽي ۾ اچي ويس۔
- ۱۵۔ مان انهي وقت تار کان حال احوال پڇيو۔ ته تون سياڻن تي ديوانو ٿي پيا ٿين۔
- ۱۶۔ اهو دهر تو کڻان آندو آهي۔ يا آگر تو کي زخمي ڪري وڌو آهي۔
- ۱۷۔ تنهنجو اهو آواز مون کي بيخود ڪري ٿو۔ منهنجي دل جي اندر موج تي موج هڻي ٿو۔
- ۱۸۔ تنهنجو اهو آواز مون کي مست ٿو ڪري۔ تنهنجي انهي رانجهي ڪنهن کي خبر نٿي پري۔
- ۱۹۔ تنهنجو آواز مون کي نچائي ٿو۔ ته ڪڏهن وري لامڪان تي پهچائي ٿو۔
- ۲۰۔ ڪڏهن تنهنجو آواز مون کي رڙائي ٿو۔ ته ڪڏهن وري ديوانو بڻائي ٿو۔
- ۲۱۔ ساري محفل ۾ ديوانگي چاڻهي وئي۔ مون کي هوش مان ڪڍي ڇڏيو۔
- ۲۲۔ منهنجي دل ۾ درد غم کي وڌايائين۔ منهنجي قلم جو سر پڻ پيو۔
- ۲۳۔ هاءِ هاءِ منهنجو ڪم ترسان ٿا سي ريز۔ هينئر تون ئي منهنجو جيتي ڪٿي يا رهن۔
- ۲۴۔ تنهنجي آواز جي ڪري۔ غير خيال منهنجي دل منجهان نڪري ويا۔
- ۲۵۔ مون کي ننگو ناموس کان ڇڏائي ڇڏي ٿي۔ ڇٽ تو مون کي شراب جو ڍڪ پياريو۔

- ۲۶- آفرین بر تو بود که ای حال را!
 ۲۷- ای صدائی تو پریشان می کند
 ۲۸- دیگ دل امید جولان جوش
 ۲۹- از وفات و دردمار در کشید
 ۳۰- از کجای این درد آوردی بمن
 ۳۱- روز شب با ما رفتی گشته
 ۳۲- از چه طرفی تو همی جا آمدی
 ۳۳- آں بیان کن هر چه بگذشته بتو
 ۳۴- حال یی بر تو که چون نازل شده
 ۳۵- یا بملک در غم تو بوده
 ۳۶- یا پریشان حال شخصی دیده
 ۳۷- حال آنها دید پر درد شدی
 ۳۸- آں زمان مزار کرده ناله ها!
 ۳۹- اول من کای بودم زیر سنگ
 ۴۰- ناگهان استاد آں پیر کهن
- می فزائی دور سازی قال را
 چه پریشان بلکه جان رانی کند
 می برد صبر و قرار آرام هوش
 چونکه آواز ت در دل رسید
 می گزارد از صدایت جان و تن
 از خیال غیر بادل شسته
 گو بماند ملک بالا آمدی
 اولیس بودی کجای من بگو
 ای صدائی تو با قاتل شده
 یا به مجلس عاشقان فرسوده
 یا حکایت عارفان به شنیده
 از بسی دروش تو هم فردشی
 بشنوا من با تو گویم حالها!
 سنگ من بزرگ بوده همچو زنگ
 کرد پیر کانه ز سنگ فسات من

۲۶۔ توکي آخري آهي جو۔ تومن کي سڀ تيل کال کان ڇڏائي ڇڏيو۔

۲۷۔ تنهنجو آواز مون کي پريشان ڪريو۔ پريشان ڇا بلڪ جان کان بي جان ڪريو۔

۲۸۔ منهنجي دل جي دنگ کي جوش جولان ڏياريو جنهن ڪري منهنجو صبر ۽ قرار ۽ آلهه ۽ ختي هلايو۔

۲۹۔ جڏهن تنهنجو آواز منهنجي دل کي ٻڌو۔ مون کان وٺي وڌا ڦڦڻ ڇڏي ويا۔

۳۰۔ ايهو درد توکي ڪٿان آندو آهي۔ جو منهنجي جان ۽ تن انهيءَ آواز سبب ٻڌي وڃي ٿو۔

۳۱۔ مر مات ڏينهن تون مون سان هم رنگ آهين۔ سڀ غير خيال منهنجي دل تان ڌوئي ڇڏي آهي۔

۳۲۔ مون کي ٻڌا ته تون ڪهڙي طرف کان۔ ۽ ڪهڙي مٿاهين ملڪ کان آئي آهي۔

۳۳۔ مون کي سمور بيان ٻڌا جيڪي تون سان ٿي گذريا آهن۔ ۽ ٻڌا ته پهرين تون ڪٿي هئين

۳۴۔ اهو حال توکي ڪٿان مليو آهي۔ تنهنجو آواز منهنجي لاءِ قاتل آهي۔

۳۵۔ ياته درد ۽ غم جي ملڪ ۾ رهين آهين۔ يا عاشقن جي مجلس ۾ تو گذاريا آهي۔

۳۶۔ ياته تون ڪنهن غم واري ماڻهون جو حال ڏٺو آهي يا عارن جون ڳالهيون ٿو ٻڌيون آهين۔

۳۷۔ انهن جو حال ڏسي تو ۾ درد ۽ پيدا ٿيو آهي۔ يا گهڻي درد جي ڪري تون اڪيلي ٿي آهين۔

۳۸۔ انهيءَ وقت تار آه پري چيو ته۔ هاڻي مان توکي پنهنجو مال ٻڌايان ٿي سو ٻڌ۔

۳۹۔ پهرين مان پٿرن جي هيٺان ڪا ڀڄي هيس۔ منهنجو پٿر بي رنگ ۽ ڪٽ رنگ هيو۔

۴۰۔ اڄ تون انهيءَ قابل استاد۔ منهنجي ذات کي پٿر مان ٽڪرا ڪيو۔

۳۱. آن چنان از سیخ کوه آورد او
 ۳۲. پس مراد کهوره نار انداخته
 ۳۳. آب گشتم خشک گشتم اندران
 ۳۴. باز افتادم بدست آهنگران
 ۳۵. چند یابی در آتش سوختم!
 ۳۶. ضرب اند ضرب منخوردم بسی
 ۳۷. پیش از این فریه بدم در کوهها
 ۳۸. حال من رفته ز ضرب گوشمال
 ۳۹. باز بکشیدند از سوزنده نار
 ۴۰. چو درین چیدک بگناه من نمود
 ۴۱. بعد از آن در مندی و کم بداد
 ۴۲. صد شلاکت پیش ازین کشیده ام
 ۴۳. میکشیدم در غلزانندازه بیش
 ۴۴. صد هزاران رنج و محنت دیدم
 ۴۵. آدمم اکنون بدیار خویش
- کرد بیرون از وطن پرورد او
 آنجه غیری بود ز ویر و داخته
 شکل کرسی داشتم پس ای جوان
 ای که می انداخت در آتش گران
 همچنین در ضرب کوب آموختم
 این چنین زد کوب ناید بر کسی
 لاغر اینجا گشته ام ای شهوار
 پی نی صد زخمها خوردم کمال
 بار دیگر ضرب خوردم بے شمار
 کس نه آوازی ز من شنیده بود
 میکشیدند سخت این پاک نهاد
 زخمها هم ضرب با سحیپه ام!
 تا که آیم هم بدست یار خویش!
 پس بدست یار خود بر سیده ام
 می سراید او مرا شب در روز پیش

۴۱. هن مون کي جبل جي پاڻ سان باهر ڪڍيو. مون کي پنهنجي وطن کان باهر ڪڍيو.
۴۲. تنهن کان پوءِ هن مون کي باهه جي آڙ ۾ ڏوڏو ڇڏي ڇڏيو سو مون منهن کان نڪري ويو.
۴۳. پاڻي ٿي ويو انهي اندر خشڪ ٿييم. اي جوان! پوءِ مون کي ڪڙي جي شڪل ملي.
۴۴. تنهن کان پوءِ مان لوهه جي سر جهڙو ٿييم. انهي پٺ مون کي باهه ۾ وجهي ڇڏيو.
۴۵. ڪي دينهن باهه ۾ پي سڙييم. خوب وڏا ٿي جا ڌڪ سئم.
۴۶. وڏا ٿي جا ڌڪ جي مٿان ڌڪ ٿي لڳا. اهڙا ڌڪ ڪنهن ڪين سٺا هوندا.
۴۷. هن کان اڳ مان تڪر ۾ ٿلهي هيس. اي شهسوار! هت مان ڳسري رٿي آهيان.
۴۸. ڌڪن جي ڪري مان حال کان بهي حال ٿييم. هڪ ٻي جي مٿان ٻي خوب ڌڪ لڳا.
۴۹. وري پهر مون کي باهه ۾ وڌائين. وري پهر خوب ڌڪ ڪاوه.
۵۰. مون کي ڪيترن منزلن ڏيکارين ديون. مگر منهنجي دانهن ڪنهن نه ٻڌي.
۵۱. انهي کان پوءِ مون کي ڌڪي شڪل ڏنائون. مون کي سڄي سان چڪي پاڪ ڪيائون.
۵۲. هن کان اڳ سوين ڌڪ ڪاڌا ٿييم. زخمي ٿو ڪرون ڪاڌيون ٿييم.
۵۳. مان بي انداز ۾ وري غم سٺا. تنهن کان پوءِ يار جي هٿ ۾ آييم.
۵۴. سوين هزار ڌڪ ۾ تڪليفون ماڻيون. پوءِ مان يار وٽ اچي پهتس.
۵۵. هاڻي مان پنهنجي يار جي هٿ ۾ آهيان. هيئر مون کي رات ڏينهن پيو ٿو جهاتي.

- ۵۶ چو پید آورد داده جان مرا !
 ۵۷ در اصل من سخت بودم همچنان
 ۵۸ از گوید او سراید من نیم
 ۵۹ چو خود بخود شدم بشنوز من
 ۶۰ روزیک افتاد خیال استاد را
 ۶۱ ماده نر هرنس باشد در جهان
 ۶۲ شامش سازم که هم صحبت بود
 ۶۳ آنکه یک دیگر موافق هم شوند
 ۶۴ ما بخود گوئیم که فرحت شرکجا
 ۶۵ ای که از غم در دمار ساختند
 ۶۶ پس ز نخل خشک برید پیچوب
 ۶۷ اویش کردند پاره پاره هم
 ۶۸ پس در ریزش شکم کردند صاف
 ۶۹ هم نمودش در آل سوراخها
 ۷۰ پای یک پر داورا داشتند
 ۷۱ جان ما شد دوا عیاں مرا
 ۷۲ داور می دوا ای مهربان
 ۷۳ او بجنباند بجند من نیم
 ۷۴ دیگران را میکنم بخود زتن !
 ۷۵ می رسانم دوا این بیدار را
 ۷۶ این چرا یکسر بیاشد ناتوان !
 ۷۷ تا که هر دوزخ غم ورا بود
 ۷۸ هم بجهنم و جان هم بدم شوند
 ۷۹ گستریده در دازما جابجا
 ۸۰ راحت و فرحت ز من برداشتند
 ۸۱ در تراشیدن براوشد ضرب کوب
 ۸۲ باز پس پیوند کردندش بهم
 ۸۳ پاک شد از غیر سرتاپا بناوت
 ۸۴ بهر پیوندی زدندش مینها
 ۸۵ هر گشت بامینها آراستند

۵۶۔ جڏهن مان پنهنجي جان ڏئي تڏهن هجي هٿ ڀاڙيم۔ هائي منهنجي جان هنجي هٿ ڀاڙي۔

۵۷۔ اصل مان اهڙي سخت هليو۔ اها نري مون کي هن کان نصيب ٿي آهي۔

۵۸۔ هائي هو ڪا ئي ٿو هو وڃائي ٿو مان نه آهيان۔ هلائي اهو هلي ٿو مان نه آهيان۔

۵۹۔ جڏهن مان پاڻ بي خود ٿييم۔ تڏهن مان ٻين کي به بي خود ڪيانسٿي۔

۶۰۔ هڪڙي ڏينهن منهنجي استاد کي خيال آيو۔ ته هن مظلوم کي انصاف ڀلي وجهان۔

۶۱۔ مادي ۽ نر هر جنس جهان ۾ موجود آهي۔ ته هي ڪنڊو سر هڪ ڪيلي هجي۔

۶۲۔ جيڪو منهنجي ساڳي محبت واسو و هجي سر مون سان شامل ڪري۔ جيئن ته اسان ٻئي غم ۽ راحت ۾ گڏ هجن۔

۶۳۔ هي جو ٻئي هڪ ٻي مطابق هجن۔ ساڳي جان جسم ۾ ساڳي هجن۔

۶۴۔ مان پاڻ چوان ٿي ته فرحت ڪا ڏي رڻي۔ مون منهنجان جاءِ بجاءِ سر ڊيڪٽر ياشين۔

۶۵۔ ڏس! مون کي سر ڊو غم لاءِ ٺاهيا ٿون۔ راحت ۽ فرحت مون کان ڪي ورتائون۔

۶۶۔ پوءِ سڪل وٺ مان لڪڙي ڪپيا ٿون۔ جهن کي وڍڻ ۾ چوٿون ۽ ڌڪ آيا۔

۶۷۔ ٻيهر ياشين هن کي ٽڪر ٽڪر ڪيا ٿون۔ تنهن کان پوءِ هن کي مون سان پوند ڪيا ٿون۔

۶۸۔ پوءِ ان جو پيٽ ٿاڙي صاف ڪيا ٿون۔ پيرن کان مٿي تار هو غير کان پاڻ ٿيو۔

۶۹۔ انهي ۾ سو اسان ظاهر ڪيا ٿون۔ جيڪڏهن اهو هن ۾ ڪڪا هنيا ٿون۔

۷۰۔ هن جو هڪ پير سر ڊو اسان ڪيا ٿون۔ هن جي هر هڪ رڳ ميخن سان سينگاريا ٿون۔

۱. جان صد اوند اورانی دو یک
 ۲. بعد از آن خالی شکم پر از شراب
 ۳. آن می عشقش زرد انداختند
 ۴. درد او بار در من هم از شد
 ۵. پیش از من درد ما دیدم بی
 ۶. بعد از آن درد من گشتم بهم
 ۷. هموطن گشتم ما هر دو بین
 ۸. اوفیق ما رفیق چون شدم
 ۹. من با او هم باشد متصل
 ۱۰. تمام ما هم نام او گم شد چنان
 ۱۱. چون شدم هر دو هم آرام رفت
 ۱۲. نام طنبور بخواند هر کسی
 ۱۳. گنگ بوده بعد از آن گویاشد
 ۱۴. درد من را هر دو با یکدیگر
 ۱۵. او کجا بوده بین ما هم کجا
- عاشقان داند درین نیست تمک
 متصل پیار شد لبها از عذاب
 اندر نیش خانه خود ساختند
 درد بین از هر دو ای آغاز شد
 با نی بی می کرد بر ما هر کسی
 زانکه افتادیم اندر بحر غم
 پس بیکدیگر بیاشتم بمنشین
 او چو ای گشت من مجنون شدم
 فی خیر او صل دارم فی فصل
 من کجا رفتم کجا رفتم همار
 حرف فولاد و چوب نام رفت
 از دو یک شد از یکی گشته بسی
 جمله از آواز او شنیده شد
 بهم گشته آشکارا هم سری
 او به پیش من در آن کوه ندا

۴۱. هن کي هڪ نه پر سو قالب ڏنائون. عاشق انهيءَ شڪ نه ٿا ڄاڻن.

۴۲. انهيءَ کان پوءِ هن جو خالي پيٽ شرابن پريائون. عذابن کان پوءِ پوءِ پنهنجي يار کي قوت ڏي.

۴۳. پنهنجي عشق جو شراب انهيءَ ڀراندو ڏنائون. انهيءَ ڀراندو پنهنجو گهر ٺاهيائون.

۴۴. هن جو درد منهنجي درد سان همرانو ٿيو. ڏس ته درد ڳڻشروعات اسان انهيءَ کان ٿي.

۴۵. هن کان اڳ مون کي تڙاڙ ڏٺا هئا. مون تي هر ڪنهن انوس ٿي ڪيو.

۴۶. انهيءَ کان پوءِ اسان درد مند ٿي گذرڻ ڏٺا. انهيءَ کان اسان غم جي دهايا ڏسڻ پيا سون.

۴۷. ڏس. اسان ٻئي هم وطن ٿياسون. پوءِ هڪ ٻئي سان گڏ اٿڻ ويٺڻ ٿيو.

۴۸. هو منهنجي سائي مان هن جو سائي ٿيس. هو ليليءَ پوءِ مان محبتون.

۴۹. مان هن جي هو منهنجي قريب ٿيو. مون کي نه ملاپ جي ۽ نه ڇوڙي جي خبر رهي.

۵۰. منهنجي زال هن جي نالي پراڻو وٺي گم ٿيو. جو مان. مان ئي نه رهيس ۽ نه هو هوس هيو.

۵۱. جڏهن اسان ٻئي هڪ ٿياسو ته آهه هليو ويو. نولاڙ جو اکر ۽ ڪڙي جو نالو هليو ڏيو.

۵۲. هر هڪ طنزور ڏٺا سوڌي ٿو. پن مان هڪ ٿيو ۽ هڪ مان گهڻا.

۵۳. پهرين گونگو هو ۽ پوءِ ڳالهائيندڙ ٿيو. سڀئي هن جي آواز کان چريو ٿيا.

۵۴. ٻئي درد مند هڪ ٻئي سان اهي آشڪا راهڪ ۽ برابر ٿيا.

۵۵. ڏس ته مان ڪا ٿيس ۽ هڪ ٿي هيو. هو چيڻ لڳو ۽ مان نڌا جبل ۾ رهيس.

۸۷- از کجا او من کجائی آمدم!
 ۸۸- هم گفتم الفتی بایکدیگر
 ۸۹- از دوشن یک تن شدلشنوزما
 ۹۰- من نمی دانم صدای از کجا
 ۹۱- چوں شدم و صدای زما
 ۹۲- ای صدایار باشدنی ز من
 ۹۳- چوں که بایتم گاه که در دست یار
 ۹۴- تار طنبور مرا بخشد فراق
 ۹۵- تار بر ما کرده کاری تمچینس!
 ۹۶- تار اترم کرد بر دل و جان بسی
 ۹۷- دل گدازد چشم از شوق پر آب
 ۹۸- تار اندر دل چه صد موج آوید
 ۹۹- تار دل ما کرد همچون موم نرم
 ۱۰۰- تار دل ما کرد همچون موم تر
 ۱۰۱- تار دل ما کرد همچون سیم صفا

پس ندانم از چه جای آمدم
 کار این رشته محبت هم نگر
 وحده واحد بگوید در صدرا
 هست از من یار خوب است ای قتا
 نه ز چوب بلکه از جای خفاست
 او بخیباند مرا من ممتحن!
 صد صدائی میکند ای آشکار
 می فزاید سونی یار آل شتیاق
 یا دنیاید کفر و اسلام و نه دیس
 می رود از دست و لها هر کسی!
 تار کرده جسم و جانم را کباب
 بر سرم از درد صد فوج آورید
 جان و تن از سوز او شد سرگرم
 میگرد از جسم و جانم سر بهر
 میکند شب روز خود را خود طواف

۸۲۔ هوڪڻان آيو ۽ مان ڪڻان آيس۔ پوءِ مني ڇاڻان ته ڪهڙي جاءِ تي آئي آهيان۔

۸۷۔ اسان جي هڪ ٻئي سان الفت ٿي وئي۔ اسان جي محبت جو رستو ۽ حڪم ڏس۔

۸۸۔ ٻڌايو ته ڇاڻين مان هڪ جان ٿيا سي۔ آواز ۾ هڪ ڪيلو هڪ آهي۔ وحدت واحد ۽ چوي ٿو۔

۸۹۔ مان نه ٿي ڇاڻان ته هي آواز ڪڻان آيو۔ اهي جوان! هي آواز منهنجو آهي يا ڪو ٻيو جو۔

۹۰۔ جڏهن رات ٿي ٿيس ته هي آواز منهنجو نه آهي۔ ڇو نه ڪري جو آهي پر پوئين جاءِ تي ٿي ٿو۔

۹۱۔ هي آواز يا سڄي ۽ منهنجو۔ امتحان وٺندڙ مون کي جنبش ڪرائي ٿو۔

۹۲۔ ڪڏهن ڪڏهن جيئن يا سڄي هٿ ڇڏي ڇڏي ٿي۔ اهي آشڪا رهوسرين آواز ڪري ٿو۔

۹۳۔ ٻنهي جي تارن جي فراق ۾ نشو و نما۔ يا سڄي طرف منهنجو شوق وڌايو۔

۹۴۔ تارن جي ڪاٺ ۾ ڪم ڪيو۔ جو مون کان دين ڪفر اسلام سڀ ڏسري ويو۔

۹۵۔ تار منهنجي دل ۽ جان تي گهڻو اثر پيدا ڪيو۔ سڀ کان پوءِ دل هٿ مان نڪري ڇڏي ٿي۔

۹۶۔ منهنجي دل کي ڪاٺي وڌائين ۽ اکين مان آبِ جا سري ٿيو۔ تار منهنجي جسم ۽ جان کي ڪاٺ ڪري ڇڏيو۔

۹۷۔ تار منهنجي دل ۾ سولهيون آئي ٿي۔ منهنجي سرتي ڏهه ڇوڙن سوڀون ٿي ٿي۔

۹۸۔ تار منهنجي دل کي عيوض ۽ نيم ڪري ڇڏيو۔ جسم ۽ جان انهيءَ سوز کان گرم ٿي وئي۔

۹۹۔ تار منهنجي دل کي مٿي کان به وڌيڪ نرم ڪري ڇڏيو۔ منهنجي جان ۽ جسم کي ڪاٺ ڪري ڇڏيو۔

۱۰۰۔ تار منهنجي دل کي صاف ڇاندي جهڙو بنا ڇڏيو۔ رات ڏينهن پنهنجو پاڻ کي ٿي ٿو ڪري۔

- ۱۰۱- تار انگیز و زغم صد موجها
 ۱۰۲- تار آرد رنگ دل را هم بخوش
 ۱۰۳- تار پس این بسم جمله خوں ببرد
 ۱۰۴- تار از چونی مرا بچوں ببرد
 ۱۰۵- پس نمی دانم که آواز از کجاست
 ۱۰۶- ای صدای بخودی مستی دید
 ۱۰۷- ای صدای بخودی می آورد
 ۱۰۸- ای صدای باشد همه سوز و گداز
 ۱۰۹- ای صدای خوشتر بود بر باران
 ۱۱۰- ای صدای بر دار معلق می کند
 ۱۱۱- ای صدای در خیر اوقاتهما
 ۱۱۲- ای صدای تار جلال آورد
 ۱۱۳- ای صدای تار آرد های هوی
 ۱۱۴- ای صدای تار آنجا می برد
 ۱۱۵- ای صدای تار بس رنج یافتم
- آرد از غمزه بدل صد فوجها
 گم کند فهم و فراست عقل و هوش
 از نداجان و دلم مفتون ببرد
 گاه لیلی گاه او مجنون ببرد
 فهم کن شناسایی از از کجاست
 می بردستی صد بستی دید
 از دور دیده اشکباران می رود
 چونکه از منصور ظاهر گشت راز
 بر سرداری روند آن عاشقان
 بعد از آن مغره انا الحق می کند
 هست بدل عاشقان آفتها
 از دور دیده موج طوفان آورد
 می کند نقش هر جا کو بجوی
 کاندرا آنجا جسم و جای افتد
 از مشقت رنجها رنج یافتم

۱۰۱۔ تارنجن جون سوین لهر پون اڀاري ٿي۔ ۽ منهنجي دل تي نانن جون سوین نوجون تڙي ٿي

۱۰۲۔ تارنهنجي دل جي ڍنگ کي جوش ۾ آڻي ٿي۔ منهنجي سڄي عقل ۽ هوش کي ڳم ڇڏي ٿي۔

۱۰۳۔ تارنجن جهم کي خون ڪيو آهي۔ آواز سان منهنجي دل کي چور ڪيو آهي۔

۱۰۴۔ تارن مون کي ڪين مان بي مثال ڪيو۔ ڪڏهن ليلي ته ڪڏهن مجنون ڪيو

۱۰۵۔ پوءِ ته ڇا ٿان ته هي آواز ڪٿان آيو۔ سمجھ سگهان ته هي ساز ڪٿان آيو آهي۔

۱۰۶۔ هي آواز بس بيخودي ۽ مستي ڏئي ٿو۔ هستي کڻي چستي ڏئي ٿو۔

۱۰۷۔ هي آواز مون کي بيخودي ۾ آڻي ٿو۔ ٻنهي اکين مان ڳوڙهن جو مينهن وسائي ٿو۔

۱۰۸۔ هي آواز سهڻو و سونو ۽ گداز آهي۔ ڇاڪاڻ جو منصور مان رانڌا هڙيو۔

۱۰۹۔ هي آواز عاشقن لاءِ چڱو آهي۔ انهي جا عاشق سورمي تي چڙهن ٿا۔

۱۱۰۔ هي آواز سورمي تي لڙڪائي ٿو۔ انهي کان پوءِ مان خدا جي لغو هڻائي ٿو۔

۱۱۱۔ هي آواز دقت جي خبر آڻي ٿو۔ جي عاشقن جي دل تي آفتون اچن ٿيون

۱۱۲۔ تارن جو هي آواز جولان ۾ آڻي ٿو۔ ٻنهي اکين مان لهرين جو طوفان آڻي ٿو۔

۱۱۳۔ تارن جو هي آواز ”هو هو“ آڻي ٿو۔ هر ڪنهن جاءِ ڳلي ڳلي ناچ ٺپائي ٿو۔

۱۱۴۔ تارن جو هي آواز انهي جاءِ تي وڌي وڃي ٿو۔ جتي عي جات ۽ عيسم نچوڙن ٿا۔

۱۱۵۔ تارن جي آواز کان لس سرنج پڇتو۔ تڪليفن ۽ ڏکڻ مان خزانو مليو۔

- ۱۱۶- از صدای تار محنت حاصل است !
 ۱۱۷- از صدای تار صبر و هوش رفت
 ۱۱۸- از صدای تار در میان درد شد
 ۱۱۹- از صدای تار محنت می کشم !
 ۱۲۰- از صدای تار گشته بخودی
 ۱۲۱- هر که از خود مرد دایم زنده است
 ۱۲۲- تار میگوید که از آواز خویش
 ۱۲۳- دست نانی می سرائد تار را
 ۱۲۴- آں سرائیده مرا گوید بگو !
 ۱۲۵- کیست آنکس کای فدائی میکند
 ۱۲۶- چون نیتیم صدائی از کجاست
 ۱۲۷- ز بس سبب عبرت افتادم مگر
 ۱۲۸- شخص را بنیم اگر باشیم من
 ۱۲۹- میرسد چو بر سرم آں دیار
 ۱۳۰- چو ز دست یابم دور دور
- هر که فهدر مزارش داصل است
 کفر و دین سلام از من بوش رفت
 و اند آنکس هر که از خود فرد شد
 ز برغم را چون شکر خوش می چشم
 ایں خودی چو رفت آید آن خودی
 خواهی گرد و او اگر چه بنده است
 نیست آگاهیم نه بنیم باز خویش
 میدمد پیغام یاری یا را !
 پس بگویم هر چه گوید بد نگو
 از فراق و غم صدائی میکند
 در تعجب دحیرتم گفتا خطاست
 می سرائیدیم مرا شخصی دیگر !
 من نیم هست آنکه میگوید سخن
 صد صدایا می شود پس آشکار
 نه صدای بوده که بودم در صبور !

۱۱۶- تارجي آواز کان تڪليف حاصل آهي. جيڪوبه هن رات ۽ رهنمائي ڇڏي ٿو سو دھال پائي ٿو.

۱۱۷- تارجي آواز کان صبر ۽ هوش هليو ويو. ڪفر ۽ اسلام منهنجي ڪلمن ٽاهليو ويو.

۱۱۸- تارجي آواز منهنجي دهر دهر دهر ڏنو. اهوئي ڇڏي ٿو چيائين ڪي دس ڇاڻي ٿو.

۱۱۹- تارجي آواز کان تڪليف تائين ٿو. غم جي زهر کي ڪنڊ وانگر چڪيان ٿو.

۱۲۰- تارجي آواز کان بي خودي حاصل ٿي ٿي. هي خودي جذبن هلي وئي ته بي خودي آئي.

۱۲۱- هو چيائين کان هٿسوهيت زنده آهي. اهو مالڪ ٿي ٿو ٿي جو نوڪر آهي.

۱۲۲- تارجي ٿي پنهنجي آواز جي. خبر نه آهي ۽ دهر ۽ پهر پاڻ کي ڏسان ٿي.

۱۲۳- هٿ تار کي بنسري وانگر وڃائي ٿو. يار جي دوستي جو پيغام ڏئي ٿو.

۱۲۴- اهو ڪا ٿيندڙ مون کي چوي ٿو ته چو. پوءِ چوان ٿي جيڪي چوي ٿو چڱو يا خراب.

۱۲۵- اهو ڪيل آهي جو آواز ڪري ٿو. ڇو ٿو ۽ ۽ غم کان پڪا ڪري ٿو.

۱۲۶- جيئن جو ٿو چائين ته هي آواز ڪٿان آيو. عجب ميرت پراڻيان چيائون ته ڏوھ آهي.

۱۲۷- انهي سبب ڪري ميرت پراڻيان مگر مون کان به پوئين شخص ڳالهيون ٿي ٿو.

۱۲۸- انهي شخص کي ڏسان جيڪڏهن مان هجان. مان آهيان اهوئي پاڻ آهي جو ڳالهائي ٿو.

۱۲۹- جڏهن انهي يار جا هٿ منهنجي مٿي تي پهچن ٿا. پوءِ سوين آواز آشڪار (ظاهر) ٿين ٿا.

۱۳۰- جڏهن يار جي هٿ کان پوري هٿم. تڏهن آواز ڪونه هون ٿو ته صبر ۽ هٿم.

۱۳۱- گرچه اندر کهوره آتش می فکند

۱۳۲- هیچ آوازه زن پیدا نبود

۱۳۳- این چه عجب است در وصل و شتیاق

۱۳۴- گروصل است ایچر او گشته بهیم

۱۳۵- چونکه اندر بحر آوازی نبود!

۱۳۶- در وصالش ناله و فریاد کمی

۱۳۷- نشسته پنہاں است در رفتای می

۱۳۸- حال این پریم نگر از شیخ پیر!

۱۳۹- در وصال چنداں صدا می از فراق

۱۴۰- این چه معنی این چه سبب اندرین

۱۴۱- گفت میدانی که آخر چیستی

۱۴۲- بشنوی از من جیش شو آشکار

۱۴۳- هائی هوا ز تار می آید بسی!

۱۴۴- حیم طنبور او تار چون زبان

۱۴۵- تار جان است آفتاب طنبور او

۱۴۶- این حقیقت تار چون کردم تمام

در خموشی صبر بودم روز چند

دم کشیدن آشکار آنجا نبود

در کشد ما را بسی سوئی فراق!

در تعجب مانده ام کاین چیست عیشم

نه نیازی بود هم نازی نبود

می شود پیدا صد الزمائی می

می کند آوازهائی نه زنی!

تا چه فرماید که از مانی الضمیر

می شود طاقت از این آوازه طاق

وصل می بجز شد قرب تر

او بود پنہاں عیاں تو نیستی!

با تو می گویم فهم کن گوشه ارا!

لیک سرس را نفهم هر سی!

می کند اسرار مولا را عیاں!

هست زانگشت سرانیده بیاں

صبر خود خود شد ز گفتن و اسلام

مرتب چاپیای کتاب

- ① دوله درازی ۳ روپيا
- ② سچل سرمست (انگريزي) ۵۰ پيسا
- ③ درد جو داستان ۲۵
- ④ قرۃ العین الرسول ۵۰
- ⑤ بيعت الرضوان ۵۰
- ⑥ مثنوي عشق تامه ۵۰
- ⑦ مثنوي گدا ز نامه ۷۵
- ⑧ ذاتا درازی ۷۵
- ⑨ مثنوي در دنامه ۵۰
- ⑩ مثنوي تار نامه ۵۰
- ⑪ سوانح حیات سردار بهادر محمد بخش مفت
- ⑫ دیوان کوچي مفت

ملک جفنده، قاضي علي اکبر درازی

محلہ قاضي عبد السمیع روھري